

(ጣኩጥጥ ረጥጥ-ከጥጥ-ት :)

ԵՐ ՀԵՍԵԿԵՆ

ԱՆԴԱՄԱՆԴՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԸ

Չբանուած անդամները որոնք որ կանոնաւոր ձեւ կրնան գալ, կերատը (բրաք) 180—220 զուռուշի կը ծախուի (պէլլիւ) : Կերատը իրեք ցորենէն քիչ մը աւելի կը կշռէ . և 156 կերատը մէկ ունկի թոյլի հաւասար է : Բայց թէ որ անդամները մէկ կերատէն աւելի ըլլայ, մէկ կերատին դիմը՝ քարին ծանրութեանը քառակուսին հետ բազմապատկուի . անանկ որ՝ օրինակի աղագաւ, իրեք կերատ ծանրութիւն ունեցող չբանուած քարը՝ բազմապատկուի է $3 \times 3 \times 220 = 1980$: Բանուած քարերն ալ նոյն կանոնովն են . և 1850 թուականին, ջուրը աղէկ անարատ մէկ կերատի անդամները (պլլիւ) 900 զուռուշի չափ կը բերէր, և երկու կերատինը $2 \times 2 \times 900 = 3600$: Երբ որ քարը ութը տասը կերատէն աւելի ըլլայ՝ առ կանոնը կը փոխուի, և շատ հեղ ընդհանրապէս բազմապատկուի աւելի քարէր գին կ'ունենայ : Ունկիին մէկ քառորդ ծանրութիւնը ունեցող քարը՝ արտաքին կարգի սուղ է, բայց սակայն անկէ աւելի մեծն ալ կը գտնուի . և զիտցուածնեան մէջ՝ Պորնէօի թագաւորինն է, որ գրեթէ երկուք ու կէս ունկի կը կշռէ . Տաճկաստանի թագաւորին քով մէկ քար մը կայ՝ որ երկու ունկի է . Ռուսիոյ կայսերական գաւազանին վրայ քար մը կայ՝ որ ունկի մը ու քառորդէն աւելի է : Եւ վերջինս տրամադիր մէկ մատնաչափ է, և թանձրութիւնն ալ 10 գծաչափ : Կատարինն է . կայսրուհին Լմադրտամէն ծախու առաւ 1772ին, և 75,000 լիւրս քովէն վճարուեցաւ ասոր գին, ու տարեկան թոյլակ մը 650 լիւրայի : Ունկի մը կը շաղք ունեցող քարեր նաեւ կը գտնուին Գաղղիոյ և Լատուիոյ արքայական նշաններուն վրայ : Եսոնցմէ ամենէն աւնարատ Գաղղիային է՝ որ Իիթին անգամանորը կ'ըստուի : Լուի Ժեզ Թագաւորին համար առնուեցաւ Իիթ առնուով Լնդոնի մէջ 135,000 լիւրայի, բայց մինչև կէս միլիոն լիւրա արժեք ունէր : Երեւելի մէջ ամենէն հռչակաւոր քար մը կար՝ Քիւնի քար, այսինքն լուսոյ լեռ անունով, որ հիմա Լնդոնի թագուհիին ձեռքն անցած է : Եսիկա Կրիզոստէն Պարսկաստան բերուած էր, և չբանուածը հինգ ունկիէն աւելի կը կշռէր . բայց հիմա բանուածը երկու ունկիի չափ է, և երկու միլիոն լիւրա արժեք ունէր : Երբ քարը քանակէն աւելի արժեք ունեցած են : Թէ որ հասարակ կանոնին հետեւելով գին գնելու ըլլանք, կէս լիւր կշռող մաքուր՝ ամբիճ անդամները մը 20 միլիոն լիւրա արժեք ունենալու է : Ոմանք նաեւ կը պատմեն թէ Բորթուկալի արքունի գանձուն մէջ անանկ անդամներ մը կայ՝ որ հաւու մը հաւկիթին չափ է, բայց ըսողներ ալ եղան թէ ասիկա միայն տպագրին է :

ԿՈՍՏԵՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Փետրուար 28, 1855 :

Անցեալ կիրակի ամսոյ 25ին աս կեանքէս բաժնուեցաւ Պարոն Գրիգոր Լեւոնյան՝ որ Լնդոնի Բանակին պաշարաց հոգաբարձու գործակալութեանը բաժնին մէջ թարգման էր : Հատ տարիներէ ի վեր ինքը աս քաղաքի մէջ չայ Լեւոնյանի անունով Լնդոնի սիրելի և օգտակար մէկ անդամն էր, ու թէպէտ և իր վերջին հիւանդութեան միջոցը շատ կարճ բռնց՝ միայն եօթը օր տեւելով, սակայն ինքը բոլորովին պատրաստ էր աս կեանքէս ելելու : Իր վերջին կօքերուն մէջ աս ալ ըսաւ որ՝ Բրիտանո Յիսուսով շատ ուրախ եմ . և մենք ամէն վստահութիւն ունինք թէ հիմա յաւիտեան անբաժանելի կերպով Տէրոջ հետ ըլլալու գնաց :

Իր յուզարկաւորութեանը վերաբերեալ պատմութիւնը ցաւով սրտի գրելու պարտաւորած ենք : Իր ընտանիքը չայոց ազգէն ըլլալով՝ շատ աղաչեցին Բորթուկալից Լեւոնյան Պատիւն աղային, որ չայոց եկեղեցւոյն քահանայները վերցնեն մեռելը : Եւ խնդրին հաճութեամբ ընդունուեցաւ թէ և ինքը Բորթուկալից Լեւոնյանը իր անունն ալ շատ տարիներէ ի վեր Բորթուկալից եկեղեցւոյն ցուցակին մէջ արձանագրուած ըլլալուն, յատկապէս Բորթուկալից անունը կը վերաբերէր նշնեցեալին մարմինը թաղել : չայոց Պատրիարքին ի պաշտօնէ իմաց տրուեցաւ թէ հասնող ցուցեալին ընտանեացը խնդիրը կատարելու սիրով յանձնառու կ'ըլլան Բորթուկալիցները, և իրենց իրաւունքը կը զոհեն միայն աս պայմանով որ ինք քահանայները խրկելով թաղման պաշտօն կատարել տայ մարմնոյն վրայ : Եւ բանը յանձնառու եղաւ կատարելու . բայց ինչպէս կատարեց արդեօք : Հրաման ըրաւ որ մինակ մէկ քահանայ մը, և ան ալ առանց կարգաւոր անձայն ու լուռ ճաղին առջեւն փողոցներուն մէջէն անցնելով մինչև գերեզմանոցը երթայ : Եւ բանը ինչ միտքով ըլլալը շատ պարզ ու յայտնի է . ուստի մենք սոսկ եղելութիւնները պատմելով կը թողունք որ անը ընթերցողները գտնեն, թէ ո՞ր մէկի վստահեցաւ լուսաւորեալ և քաղաքակրթեալ ժողովրդոց առջև ասանկ ընթացք մը բռնելով . Բորթուկալիցները արդեօք, որոնք առատաւ սիրտ վարմունքով մը իրենց իրաւունքը զոհեցին, կամ թէ չայոց բուն ինք Պատրիարքը՝ որ ասանկ անվայել փոխարէն մը ըրաւ աս առատասիրտ մարդավարութեանը :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ . Լատուիայի նոր Գեոպան Պարոն Բորթուկալից արքայական հասաւ Քաղաքի անուն Լատուիական շրջանագծէ Բորթուկալից ամսոյ 18ին կիրակի օրը : Եւ յետոյ Գեոպան Պարոն Պարթեք Տեոքեալ երկուշաբթի օրը ծամբայ եղաւ թրեխտ երթալու :

ՍԵԻՍՏՈՒՓՈԼ . Ռայէթը Լոս անուն Լնդոնի փոխադրութեան շտաբէնաւ Պալաթալ հասաւ՝ իր հետը բերելով Սեպտիմիոն նաւահանգիստին բերանը ընկղմած նաւերը նետելու և կործանելու համար շինուած գործիքները . ասոնց հետ մէկտեղ նաեւ խել մը ծովասողններ (պոլիւ) ալ կան : Ծովուն տակէն նաւերը նետելու աս գործիքներուն մէջ 25 թոնելաթ (450 քանթար, կամ 20 հազար օխայ) վառօդ պիտի գործածուի ամէն մէկ հեղուն : Եւ շրջանաւոր 4,000,000 Միլիոն ըսուած հրացանի փամփուշտ, հասաւ Լնդոնի քանակին գործածութեանը համար :

ԵՆԳՐԱՆ . Կառավարութեան հրամանով Լնդոնի Լեւոնյան քաղաքը՝ փայտէ առժամանակեայ ձմերոցներ կը շինուի՝ 20,000 մարդոց համար, և մինչև Մարտի 15ին բոլորովին լինցած պիտի ըլլայ :

Իռլանտայի Տուպլին քաղաքին մէջ ձիաւոր զօրաց մէկ մեծ բանակ մը կը կազմուի :

Թէ՛ Բորթուկալից և թէ՛ ուրիշ նաւարանները հրաման խրկուեցաւ որ Պալմիրի հետ վերաբերութիւն ունեցող բոլոր նաւերուն նորոգութիւնները արագ յառաջ տանին և լինցեն . որպէսզի Մարտի 1ին ամէնը մէկտեղ միանան Տաւուս նաւահանգիստը, ուր որ կը կարծուի թէ Գաղղիոյ Վիկի . Կայսրն ու

Կայսրուհին նաւատորմիդ պիտի գնեկու գան, որոնք արդէն Վիկի . Վիկիթօրիա թագուհին այցելութիւն մը ընելու միտք ունենանք ալ յայտնած են :

Լնդոնի Տէրութեան հիմա գործի մէջ գտնուած պատերազմական նաւատորմիդը՝ 134 շրջանագծէ նաւ և 104 առաջատար նաւ է :

Բարձր . Վեամպրիքի Գուբար ողջամբ հասաւ իր բնակարանը Լոնտոնի Սէյնթ Մայքլի ըսուած պալատը . և իր առողջութիւնը շատ աղէկ կը թուի : Իր հոն հասնելը՝ հասարակութեան կողմէն ջերմ յարգանքօք ողջունուեցաւ :

ԳԱՂԱԿԱՆ . Փարիզի մէջ կ'ըսուի թէ Գաղղիոյ և Օւսթրիոյ միջոցը զաշնագրութիւն մը իրօք ստորագրուեցաւ . և որուն հետեւութիւնը ան պիտի ըլլայ որ 40,000 հոգիէ բաղկացեալ բանակ մը պիտի անցնի Օւսթրիոյն, և Գանուր երթայ դաւ ամիս, ու Օւսթրիոյ 15,000 զօրքէ բաղկացեալ օգնական պահստի բանակ մըն ալ պիտի միանայ ասոր :

ԵՒՍՏՐԻԱ . Վիենայի Օւսթրիական Կայսրը լրագրերը կը հրատարակէ որ Ռուսաց Կայսրը վեց շաբաթ զինագործը ըլլաւ առաջարկեց :

Վիենայի մէջ հրատարակուած Քաղաքի մէջ Լեւոնյան լրագրերը Յունուարի 31ին թերթին մէջ կը գրէ թէ ահագին բանակ մը Ռուսիայէն Լեւոնյան կ'երթայ անհաստատ արագութեամբ : Հոստով 150,000 հոգի պիտի ըլլայ հոն Լատուիայի սահմանագիծը, Բապտիկէ Լեւոնյան հրամանին տակը : Միւս կողմէն ալ Լատուիայի բանակը պատրաստ է պատերազմի դաշտը ելելու :

ՀՈՒՎՍԱ . Երեքրական հեռագրով հոսով քաղաքը Եւրոպայի մնացեալ մասին հետ կապակցող գիծը հիմա լինցած է :

ԻՌԻՍԻԱ . Կայսր բանակին զանազան խումբերուն պարագայ տեղը լինցելու դժուարութեանը պատճառով՝ հրաման ըրաւ որ՝ չէ թէ ասիէ առաջուան եղածին պէս մինչև 30 տարեկանները զինուոր առնուելու ենթակայ ըլլան, այլ մինչև 37 տարեկաններն ալ : Եւ և որքանի ծնողաց զաւակները՝ որ մինչև հիմա աղատ էին պատերազմի երթալէ, հիմա հրաման եղած է որ անոնք ալ առնուին, և զատ խումբ մը կազմեն :

Ինթերպոլի Դուռնալ ըսուած օրագիրը կը հրատարակէ թէ՛ Կայսրը 25,000 Քարպոն տուրէ է Սեպտիմիոն պաշտօնատարներուն որ Սեպտիմիոն նաւատորմիդին հրալից ուղևորէ նետուած գրքատուներ շինեն :

ԵՄԵՐԻԳԱ . Միլիոն ըսուած հրացանները գործածուելու սովորութիւնը Լատուիայի զինուորական ծառայութեան մէջ ալ մտաւ՝ աւելի կատարելագործեալ կերպով : Հասարակ հրացաններուն (Բիւլլի) գործարանները երեսի վրայ մնացին : Միացեալ Կահանագաց զինարանը շինուածներն ու կատարելագործեալ Միլիոնի հրացանները՝ սլաքով (պիւլի) մէկտեղ բոլոր բանակին մէջ ան հինքուն տեղը պիտի գործածուին :

ԵՒՍՏՐԻԱ . Լատուիայի ոսկին երկիրը ամէն տեսակ աշխատութիւններուն դիմը բարձր են : Հիւսիսը (Գիւրի) 130 և 140 զուռուշի կ'առնեն օրը, և հասարակ գործաւորները 60 և 70 զուռուշի : Պարտիզանները՝ շաբաթը 550 զուռուշի չափ կ'առնեն :

ԻԱՆԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իսկիւտար 4000 հոգիէ բաղկացեալ Լնդոնի Բանակին թնդանթաճիգ զօրաց բանակ մը պիտի կազմուի :

Լատուիայի զօրքին Եւրոպի հրամանատար

ըր պիտի ըլլայ, մօտերս Փարիզ կ'ըստուի . որպէսզի Միացեալ Տէրութեանը Պատերազմական Ժողովին հետ մէկտեղ խորհրդակցելով՝ որոշուին ի դորձ գրուելը կերպերը :

Փանամայի պարանոցը՝ որ Հիւսիսային և հարաւային Լատուիայի մէջ տեղն է, ասոր վրայ երկաթի ծամբայ մը շինուեցաւ, և հիմա լինցած է, և կառուցելու Լատուիան և Իսպանական Ռիւ-Լիանտոսի մէջտեղը ցամաքէն կ'երթան կու գան :

Լատուիայի Միացեալ Կահանագաց Կախազաճը՝ Օսթրիոյ ժողովին դիր մը խրկեց, թախանձելով որ Վալիֆորնիա երթալու ներսի ծամբաները վայրենի թշնամիներէն պաշտպանելու համար աղբու միջոցներ ի գործ դնեն . և կարելի է թէ անմիջապէս 3000 ձիաւոր խրկուի ան ծամբաները պահպանելու :

Եւրոպի (Միլիոն) մէջ Վալիլի Էլիսերէն ոմանք, լսելով որ Գաղղիական Երեւելեան բանակին համար տրուած ընծաները կ'ընդունուին, Եւրոպի ընդհանուր Կառավարիչին 5400 Քրանք (27,000 զուռուշի) խրկեցին Գաղղիացի զօրաց ընծայ տրուելու համար :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լմայս 17ին Ռուսերը 30—40 հազար հոգիով Լեւոնյանի (Սեպտիմիոն) վրայ յարձակեցան : Եսոնց դէմ դրին Լատուիական հրամանին տակն եղած զօրքը Միացեալ Տէրութեանց ան տեղուանքը գտնուած սակաւաթիւ զօրքովն ու նաւահանգիստին մէջ երկաթի նետած պատերազմական նաւերով մէկտեղ, և թշնամին ետ վաճառելու յաջողեցան : Կըսուի թէ ետ քաղուելու ատենին՝ պատերազմի դաշտին մէջ 600 մեռեալ ձգեցին . բայց թէ որչափ մեռած ու վերաւոր իրենց հետ տարին, հարկաւ մարդ չգիտեր :

Պաշտօնական լուր տրուեցաւ Լնդոնի և Գաղղիոյ ծովապետներուն կողմէն՝ որ Գանուրի բերին պաշարուն մը վերցած է . և նաւերը կրնան ցորեն բռնաւորութեամբ համար ներս մտնել :

Լատուիական զինուորական Լնդոնի զինուորական ծառայութեանը օրոգիքն է, որ կը ցուցնէ թէ կառավարութիւնը որոշած է որ պատերազմը աղբու կերպով յառաջ մղէ :

Կ'երեւայ թէ Լատուիան ուրիշ նոր զօրքեր ալ կը խրկէ մօտերս՝ Գանուրեան Իսկանուլութեանց երկիրները, ան տեղ հիմալու ունեցած իր ուժը աւելցնելու համար :

Օսանազան վարպետ ծովասողններ (պոլիւ) Լոնտոնէն և փարիզէն ծամբայ ելան Իրիւմ երթալու :

Պապը՝ Սարտինեայի կառավարութեանը (monitorium) սպառնական գիր մը խրկեց, որ եթէ վանքերուն ինչքերը գրաւուել օրէնքին գործադրութիւնը ընդունուի, ինք ան օրէնքը նախ և պարագայ՝ պիտի հրատարակէ :

Միւսթիքի հիմալուան վիճակը շատ անհաճոյ է : Սանդ-Լանա շատ նեղութեան մէջ կը գտնուի ապստամբութիւնը զսպելու կողմէն՝ որ երկիրն ամէն կողմերը սղծ ելելու վրայ են : Բանին հիմալուան երեւոյթը ան է որ՝ Սանդ-Լանայի հիմալուան թագաւորը զիջը շուտով պիտի իյնայ ու փոխուի :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեպտեմբեր	Հիմալուահիմա 15 օրը անգամ մը կը հրատարակուի զօրքերու օրը :
Տարեկան գինն է Պոլսոյ համար (հայկ.)	30 զուռուշի
Վեց ամսականը	18 "
Պարսկերէն համար փոստային ծախքով մէկ տեղ տարեկան գինն է (պէլլիւ)	35 զուռուշի
Վեց ամսականը	20 "
Հինգ օրեկան անունով վեցերորդ մը ձրի կը տրուի :	
Ստորագրութիւնները կ'ընդունուին Բորթուկալից Պոլսոյ Կրթատունը՝ որ ի Ստատաֆայ փաշա խանի Բաքա շէքիտին, ու նաեւ Լատուիայի Կահանագաց, Բորթուկալից և Օւսթրիոյ Կահանագաց անունով Կրթատարներու և Կրթատարներու ձեռքով աս Տէրութեան ամէն զինուոր քաղաքներուն մէջ :	

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ Յ. Գ. ԶԸՐԶԵԼԻ